

CZU: 347.72

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.1\(56\).04](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2021.1(56).04)

NATURA JURIDICĂ A RAPORTURILOR DINTRE SOCIETATEA COMERCIALĂ ȘI ADMINISTRATORUL ACESTEIA

Nicolae ȘOVA,
 *judecător la Judecătoria Chișinău
(sediul central),
formator INJ*

Irina MORARU,
*magistru în drept, audient INJ,
candidat la funcția de judecător*

SUMAR

Societatea comercială a fost concepută ca un organism autonom căruia legea îi conferea personalitate juridică. Conducerea societății comerciale este realizată de către administratorul acesteia în conformitate cu prevederile legale și actul constitutiv. În acest sens, evidențiem că administratorul reprezintă un organ esențial în structura organizatorică a societății comerciale, având atribuții atât în sfera gestiunii interne cât și în ceea ce privește relațiile cu terții, reprezentând societatea comercială.

În prezentul articol se face analiza naturii juridice a raporturilor dintre administratori și societatea comercială prin prisma cadrului normativ, a practicii judiciare și abordărilor doctrinare.

Cuvinte-cheie: societate comercială, împuterniciri, administrator, reprezentant, mandat.

LEGAL NATURE OF THE RELATIONS BETWEEN THE COMPANY AND HER ADMINISTRATOR

SUMMARY

The company was conceived as an autonomous body, to which the law gives legal personality. The management of the company is carried out by its administrator, in accordance with the legal provisions and the articles of incorporation. In this sense, we emphasize that the administrator is an essential body in the organizational structure of the company, having responsibilities both in the field of internal management, but also in terms of relations with third parties, representing the company.

This article is dedicated to the analysis of the legal nature of the relations between administrators and the company in terms of the normative framework, judicial practice and doctrinal approaches.

Key-words: company, powers, administrator, representative, mandate.

Pentru a-și îndeplini rolul său economic, societatea comercială a fost concepută ca un organism autonom căruia legea i-a conferit personalitate juridică. În doctrină societatea comercială este definită ca fiind o grupare de persoane constituită pe baza unui contract de societate care beneficiază de personalitate juridică și în care asociații se înțeleg să pună în comun anumite bunuri pentru exercitarea unor fapte de comerț în scopul realizării și împărțirii beneficiilor rezultate [4, p. 147-148].

Referitor la funcționarea societăților comerciale, aceasta vizează, în principiu, analiza a două instituții care alcătuiesc „centrul motor vital al funcționării societăților comerciale” - adunarea generală și administrarea societății.

Prin administrarea societății comerciale se înțelege conducerea și gestiunea acesteia, potrivit normelor legale și actului constitutiv, pentru obținerea rezultatelor urmărite.

Administrarea este realizată de un organ distinct de gestiune permanentă, compus din administratori. Ei au rolul să transpună în practică hotărârile

rările adunării generale [1, p. 306]. Art. 177 alin. (1) din Codul civil prevede, în acest sens, că persoana juridică își exercită, de la data constituirii, drepturile și își execută obligațiile prin administrator. Persoana juridică poate avea unul sau mai mulți administratori [5]. În acest sens, în practica judiciară din domeniul dat s-a notat că au calitatea de administrator persoanele fizice care, prin lege sau prin actul de constituire, sunt desemnate să acționeze, în raporturile cu terții, individual sau colectiv, în numele și pe seama persoanei juridice [8]. Astfel, se concluzionează că persoana juridică este un subiect distinct de persoanele care o compun și se manifestă în circuitul civil prin intermediul administratorului, adică își exprimă voința sa în relațiile cu exteriorul prin intermediul administratorului persoanei juridice, acesta reprezentând în sine organul executiv. De altfel, fiind înregistrată o persoană juridică, dar neavând un organ executiv, în persoana administratorului, capacitatea de exercițiu a acestei persoane juridice nu va putea fi realizată. Astfel, rezultă că de posibilitatea exprimării voinței, inclusiv de dizolvare a întreprinderii, dispune administratorul acesteia.

Conchidem că administratorii reprezintă un organism esențial în structura organizatorică a societății comerciale, având atribuții atât în sfera gestiunii interne cât și în ceea ce privește relațiile cu terții, reprezentarea societății. Astfel, specificăm că puterea de gestionare a societății comerciale permite administratorilor să realizeze următoarele acte: aprobarea statelor de funcții, aducerea la îndeplinire a hotărârilor adunării generale și a altor organe în subordonarea cărora se află, evidența contabilă, evidența statistică, asigurarea păstrării actelor și registrelor contabile, crearea condițiilor eficiente de muncă pentru angajați, stabilirea informației care constituie secret comercial și cercul de persoane care au acces la ea, exercită și alte atribuții care nu sunt de competența altor organe ale societății.

Cu referire la puterea de reprezentare a societății comerciale, aceasta le permite administratorilor să încheie contracte comerciale cu persoane terțe, să reprezinte societatea în relațiile cu autoritățile publice și în instanțele de judecată. De asemenea, administratorul poate însărcina alte persoane cu reprezentarea societății comerciale la încheierea, modificarea sau executarea actelor juridice.

Locul administratorului în cadrul structurii de organizare a societății este bine delimitat, dar în societățile comerciale moderne, mai ales în cele cu un număr mare de asociați, adevărata putere de decizie se concentrează în mâinile administratorilor profesioniști, care stabilesc politica economică a societății, adunarea generală nefăcând

altceva decât să o aprobe mecanic. Dat fiind faptul că în societățile mari pe acțiuni acționarii minoritari sunt mai degrabă investitori, interesați în a culege dividende cât mai însemnate, și mai puțin asociați, ghidați de ideea de a desfășura în comun o activitate profitabilă (*affectio societatis*), intervenția adunării generale a asociaților devine cu atât mai puțin necesară, mai inoportună, cu cât societatea e mai bine condusă de administratorii săi [9, p.60].

Pentru înțelegerea completă a mecanismului juridic privind funcționarea, drepturile, obligațiile și puterile conferite, încetarea funcției, stabilirea raporturilor cu terții și a răspunderii administratorilor, se impune, în prealabil, să analizăm natura juridică a relațiilor dintre societatea comercială și administratorul acesteia, natură juridică ce constituie una dintre problemele cele mai controversate ale dreptului societar.

Natura juridică a raporturilor dintre administratori și societatea comercială a cunoscut o interpretare diferită sub influența evoluției legislative, dar mai ales a vieții practice comerciale, un rol de loc neglijabil în soluțiile, uneori, diametral opuse, având, s-o recunoaștem, și potențialitatea polemică intrinsecă a acestei probleme.

În istoria doctrinei, dar și a jurisprudenței, s-au evidențiat mai multe opinii privind natura juridică a raporturilor dintre administratori și societatea comercială.

În concepția clasică a dreptului comercial, care a dominat doctrina și jurisprudența continentală în secolul XIX și începutul secolului XX, raporturile dintre administrator și societate au fost considerate rapoarturi izvorâte dintr-un contract de mandat de drept comun.

Ideea de bază a teoriei mandatului pornește de la realitatea că societatea comercială, fiind o entitate juridică colectivă, pentru a-și putea materializa voința proprie și a participa la raporturile juridice cu terții, este nevoită să acționeze ca un mandant și să delege unor persoane acele atribute de gerare și de reprezentare juridică [3, p. 8].

Pe măsura dezvoltării teoriei dreptului societăților comerciale, odată cu schimbarea viziunii privind persoana juridică, încă de la începutul secolului al XX-lea au apărut numeroase critici privind teoria mandatului, care, în final, au condus la abandonarea acesteia aproape în totalitate [11, p. 78]. S-a apreciat că această teorie nu este în măsură să aducă răspunsuri satisfăcătoare sau să clarifice următoarele chestiuni: pe cine reprezintă administratorul ca mandatar, pe acționarii de la care primește puterea ori societatea în numele căreia participă la raporturi juridice?; dacă, pentru săvârșirea unui delict, societatea urmează să răspundă în calitate de comitent (pentru altul) ori în mod direct (pen-

tru fapta proprie)? Este normal ca societatea să nu răspundă față de terți pentru datoriile contractate pe seama și în numele ei de către administrator, în cazul în care acesta și-a depășit atribuțiile.

Pornindu-se de la complexitatea funcției administratorului (în scopul buneii gestionări a patrimoniului societății comerciale, administratorul, pe lângă încheierea de acte juridice, este necesar să desfășoare și unele acte materiale), ca și de la finalitatea societății comerciale, în doctrina modernă au fost formulate mai multe puncte de vedere.

Astfel, având în vedere că funcția administratorului este marcată de exigențele ordinii publice, s-a susținut că ideea de mandat este absorbită de ideea mai largă a reprezentării. În consecință, raportul dintre administrator și societate nu ar mai fi un mandat pur și simplu, ci un mandat asemănător celui al tutorelui [4, p. 219].

Teoria reprezentării legale, dezvoltată la începutul acestui secol, domină în prezent doctrina occidentală. În esență, această teorie consideră că administratorul, în exercitarea funcțiilor sale, nu are voința colectivă a asociaților. Administratorii nu sunt subiecte de drept distincte de societatea comercială, ci sunt parte integrantă a acesteia, iar puterea lor nu izvorăște dintr-un contract încheiat între ei și societate, ci din lege. Astfel se explică de ce administratorii au unele puteri ce nu pot fi întrunite în persoana asociaților, cum sunt: puterea de a sta în justiție în numele societății, aptitudinea de a angaja societatea prin actele lor [7, p. 26].

Inspirați de curentul organicist, unii autori au considerat că administratorul este un organ prin care societatea își realizează activitatea. Mai tranșantă, practica judiciară a decis că administratorul sau administratorii societății sunt organe esențiale pentru funcționarea societății, ei reprezintă societatea față de terți, conduc interesele societății, veghează la aplicarea legii, statutelor și executarea deliberărilor adunării generale, iar în acest cadru lucrează cu depline puteri, sub rezerva de a da socoteală adunării generale [17, p. 81]. S-a observat că, în sens strict, administratorul nu poate fi un organ al societății, deoarece el nu contribuie la formarea voinței sociale, ci la executarea acestei voințe. În plus, această teorie nu lămurește care este natura juridică a raporturilor dintre administrator și societate.

Alți autori, pornind de la faptul că administratorul desfășoară o activitate permanentă și retribuită pentru societate, au considerat că raporturile juridice dintre administrator și societate ar fi un contract de muncă. Această concepție nu a fost acceptată, deoarece ponderea funcției administratorului este dată de actele juridice, iar nu de actele materiale, cum se întâmplă în cazul contractului de muncă.

În sfârșit, dintr-un alt punct de vedere, administratorul este deținătorul unei funcții sau oficiu de drept privat, ale cărui îndatoriri sunt stabilite de lege și actele constitutive ale societății comerciale, în care rolul primordial revine legii [17, p. 81]. S-a arătat că această concepție are meritul de a fi pus în evidență rolul legii în determinarea îndatoririlor administratorului. Numai că această concepție are și ea neajunsurile ei, în sensul că estompează rolul voinței asociaților.

Se argumentează, pe bună dreptate, că punctul de plecare în calificarea raporturilor dintre administratori și societatea comercială să fie dispozițiile art. 177 alin. (6) din Codul civil, care prevede că raporturilor juridice dintre persoana juridică și administrator li se aplică dispozițiile legale cu privire la reprezentare și mandat, dacă legea sau actul de constituire nu prevede altfel [5].

Conchidem că natura juridică a raporturilor dintre societatea comercială și administratori este de mandat comercial. Aceste raporturi sunt contractuale, deoarece administratorul este desemnat prin actul constitutiv sau prin hotărârea adunării asociaților. Astfel, mandatul încredințat administratorului poate fi cu sau fără reprezentare și este un mandat comercial, dar nu unul civil [10, p. 143].

Codul muncii, în art. 258-266, conține dispoziții care reglementează raporturile juridice ce apar între administrator și persoana juridică [6]. Acestea, însă, nu sunt aplicabile relațiilor în care administratorul este în același timp și proprietar al unității. Astfel, legislația muncii se aplică numai atunci când administratorul nu are calitatea de asociat sau membru al persoanei juridice.

Unii autori, pornind de la rolul administratorului în cadrul societății comerciale, prin viziunea rezultatului dintre interferența puterii de decizie cu puterea de reprezentare, au ajuns la concluzia că administratorul societății comerciale are calitatea de reprezentant legal, de organ al acesteia. Legea, afirmă autorii menționați, ar fi aceea care, printr-un ansamblu de norme imperative și suplative, creează cadrul juridic de exercitare a activităților de gerare și reprezentare. Aceste două activități, definite ca fiind adoptarea deciziilor, verificarea și supravegherea executării lor (funcția de gerare) și, respectiv, acțiunea de a încheia acte juridice și a săvârși operațiuni materiale în raport cu terții (funcția de reprezentare), constituie condiție *sine qua non* pentru ca societatea comercială să poată funcționa și lua parte la circuitul juridic, și sunt interdependente [11, p. 78].

Autorii respectivi au ajuns la concluzia că reprezentarea legală s-a născut din ideea de mandat și, chiar dacă această instituție juridică a devenit autonomă, ea se completează cu reglementările

privind mandatul de drept civil, care constituie dreptul comun în materia reprezentării legale ori convenționale.

Raportul juridic dintre societatea comercială și administratorul său are temeii juridic în actul de constituire, în cazul în care administratorul este și asociat ori în contractul individual de muncă, încheiat între persoana juridică și salariat, atunci când administratorul nu este asociat. În ambele cazuri, administratorul este împuternicit să acționeze similar unui mandat „în numele și pe seama persoanei juridice”. Așadar, raportul dintre administrator și persoana juridică este un mandat (o împuternicire) cu sau fără reprezentare [16, p. 177].

O problemă specială care a apărut în doctrina de specialitate și practica judiciară se referă la existența unei eventuale incompatibilități între calitatea de administrator al unei persoane cu cea de salariat (angajat) al societății respective.

Într-o opinie s-a considerat că există o astfel de incompatibilitate între calitatea de administrator și cea de salariat al aceleiași societăți comerciale, care decurg din caracterul antitetice al raporturilor juridice pe care le implică fiecare dintre cele două calități. Astfel, s-a considerat că ar fi posibil ca un salariat să devină administrator, în schimb este imposibil ca administratorul în funcție să devină salariat [11, p. 79].

Într-o altă opinie, o persoană poate cumula calitatea de administrator cu cea de salariat, fiind contracte de natură diferită, dar compatibile. Administratorul acționează într-o dublă calitate, pe de o parte - ca mandatar (reprezentant) al societății pe baza unui mandat aparent, iar pe de altă parte - ca salariat al societății. Obligațiile și răspunderea administratorului salariat sunt diferite, în funcție de natura juridică a celor două contracte. Astfel, salariului administrator îi vor fi aplicabile dispozițiile specifice ale dreptului muncii în ceea ce privește calitatea sa de salariat și cele specifice relațiilor comerciale în ceea ce privește calitatea sa de administrator [1, p. 178].

Cu toate acestea, considerăm că, deși cele două calități pot exista, ele nu pot determina o singură entitate, căreia să-i fie aplicabil un singur regim juridic. Altfel spus, un salariat poate să-și realizeze activitatea specifică postului, cu luarea în considerare a profesiei proprii, fiind aplicabil regimul dreptului muncii. Nimic nu împiedică numirea unui astfel de salariat ca administrator, caz în care, însă, activitățile specifice de administrare se derulează în baza raportului comercial. La fel, este posibil ca, alături de contractul de administrare, o persoană să încheie și un contract de muncă, dar fiind aplicabile reguli diferite, comerciale pentru raportul de administrare și de muncă în cadrul relației de muncă.

Remarcăm, totuși, că opinia care se impune prin precizia și raționamentul interpretării prevederilor legale este aceea care consideră că raporturile dintre administratori și societate au o dublă natură: contractuală și legală. Susținem că mandatul este contractual, deoarece împuternicirile administratorului rezultă din împuternicirile date de asociați, concretizate în actele constitutive ale persoanei juridice (statutul/contractul de constituire a persoanei juridice) sau în hotărârile adunării asociaților. Relațiile administratorului cu persoana juridică urmează a fi reglementate de contractul de mandat, conform art. 1472-1502 din Codul civil. Mandatul acordat administratorului este unul general, deoarece se dă pentru toate afacerile persoanei juridice și se exercită cu titlu oneros.

Natura legală a mandatului rezultă din generalitatea funcțiilor exercitate de administrator. În acest sens, art. 69 din Legea privind societățile pe acțiuni prevede că organul executiv poate face orice în vederea îndeplinirii obiectivului de activitate a persoanei juridice, cu excepția celor ce țin de competența adunării generale a acționarilor sau a consiliului societății [14]. O normă similară există și în art. 260 și art. 273 din Codul civil pentru societatea în nume colectiv și societatea în comandită.

Dubla natură a raportului dintre administratori și societatea comercială definește funcția de administrator al societății comerciale și, în același timp, o deosebește de alte funcții juridice.

Administratorul nu e un simplu mandatar (ale cărui obligații ar fi exclusiv contractuale), ci este purtătorul voinței sociale, cel ce exprimă și execută voința socială - calificare ce are importante consecințe relative la natura juridică și întinderea răspunderii juridice a acestuia. În literatura juridică s-a subliniat caracterul necesar și esențial al funcției de administrator [15, p. 67].

În ceea ce privește caracterul acestui mandat, acesta are, neîndoind, un caracter comercial, în condițiile în care părțile acestui contract sunt societatea, care are calitatea de comerciant, și administratorul, care poate fi o persoană fizică sau juridică. Contractul de mandat comercial respectiv este reglementat în modul corespunzător de prevederile care se referă la reprezentantul comercial. Reprezentantul comercial este persoana care reprezintă de sine stătător și permanent interesele întreprinzătorului la încheierea actelor juridice în vederea gestionării afacerii. Din înțelesul prevederilor art. 382 din Codul civil, pot deveni reprezentanți comerciali atât persoanele juridice, constituite potrivit legii, cât și persoanele fizice, dacă au calitatea de întreprinzători individuali.

Reprezentarea comercială se efectuează în baza unui contract încheiat în formă scrisă. De regulă, este vorba de un contract de mandat, fie de

o specie a acestuia. Contractul respectiv va trebui să conțină împuternicirile conferite reprezentantului, precum și limitele puterilor acestuia. În măsura în care asemenea precizări lipsesc din contract, reprezentantului comercial i se va elibera o procură (art. 382 alin. (4) din Codul civil).

Mandatul administratorilor, spre deosebire de mandatul obișnuit, devine operant numai după îndeplinirea anumitor condiții de către administratori, executarea lui presupunând și unele restrângeri legale.

Sintetizând, conchidem că raporturile dintre administrator și societatea comercială sunt supuse, prin analogie, regulilor mandatului, dacă legea sau actul de constituire nu conțin alte prevederi în acest sens. Mandatul încredințat administratorului are un conținut contractual, deoarece împuternicirile administratorului sunt date de către asociați, concretizate în conținutul actelor constitutive sau în hotărârile adunării asociaților societăților comerciale. Dat fiind faptul că relațiile dintre administrator și societatea comercială sunt reglementate de contractul de mandat, mandatul administratorului are și un caracter legal. În ceea ce privește specificul acestui mandat, el are un caracter comercial, în condițiile în care părțile sunt societatea, cu calitate de comerciant, și administratorul, care poate fi o persoană fizică sau juridică.

În final, accentuăm caracterul necesar și esențial al funcției de administrator, acesta îndeplinind prin actele sale de executare voința socială exprimată de organul suprem al persoanei juridice cu scop lucrativ.

Referințe bibliografice:

1. Acostioaei C. *Elemente de drept pentru economiști. Curs universitar*. București: All Beck, 2001. 352 p.
2. Angheni S., Volonciu M., Stoica C. *Drept comercial. Curs universitar*. Ediția a III-a. București: All Beck, 2004. 471 p.
3. Calafus S. Natura juridică a raporturilor dintre administrator și societatea comercială pe acțiuni. În: *Economica*, 2007, nr.3(59), p. 8-11.
4. Cărpenaru S.D. *Drept comercial român*. Ediția a 3-a, rev. București: All Beck, 2000. 623 p.
5. Codul civil al Republicii Moldova. Nr.1107 din 6 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86/661. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 66-75.
6. Codul muncii al Republicii Moldova. Nr. 1134 din 2 aprilie 1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 159-162.
7. David S., Băiaș Fl. Răspunderea civilă a administratorului societății comerciale. În: *Dreptul*, 1992, nr. 8, p.13-29.
8. Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 6 septembrie 2017. Dosar nr. 2rac-181/2017. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=38618 (vizitat 11.02.2021).
9. Mițu G. *Aspecte teoretice și practice privind reprezentarea societăților comerciale*. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr.10(97), p.59-65.
10. Mițu Gh. *Reprezentarea și intermedierea în dreptul privat. Studiu monografic*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 386 p.
11. Munteanu Em. *Regimul juridic al administratorilor societăților comerciale*. București: All Beck, 2000. 400 p.
12. Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Nr. 845 din 3 ianuarie 1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.2.
13. Legea privind societățile cu răspundere limitată. Nr. 135 din 14 iunie 2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 127-130.
14. Legea privind societățile pe acțiuni. Nr. 1134 din 2 aprilie 1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 38-39. Republicată în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.372-382.
15. Piperea Gh. *Obligațiile și răspunderea administratorilor societăților comerciale: noțiuni elementare*. București: All Beck, 1998. 252 p.
16. Roșca N., Băieș S. *Dreptul afacerilor*. Ed. a 3-a. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 575 p.
17. Roșu C. Natura juridică a raportului dintre administrator și societatea comercială. În: *Revista de Drept Comercial*, 2001, nr. 4, p. 80-88.

